

RaznoBarvno

»Bog je gotovo slikar. Zakaj bi nam sicer dal toliko barv?« (iz filma *The Beautiful Mind*)

Barve me navdušujejo. Ker so tako raznobarvne.

Svoje likovno igranje z barvo lahko umestim znotraj pet paradoksov, povezanih z barvo.

Barva je *zaznavno paradoksna*. Ker so v realnosti barve del oblik (in ne oblike del barv!), se barva v vsakdanji zaznavi podreja obliki. Ker je zaznavanje oblik v vizualni zaznavi vezano na zaznavanje svetlostnih razlik, slednje naša zaznava potencira, barvne razlike pa podredi svetlostnim. Zato subtilnih barvnih odnosov in odtenkov v vsakdanjosti običajno ne opazimo. Likovnik zato pri svojem delu barvo od oblik in svetlostnih razlik loči in jo uporabi tako, da postane glavna in včasih celo edina opora, na katero se naša zaznava lahko zanese. V vsakdanjem svetu je to redko, saj svetlostne razlike prevladajo, v likovnem svetu pa se to zgodi, ko svetlostne razlike umetno reduciramo. In takrat, ko je svetlostnih razlik malo, barva tudi šele zares intenzivno zažari. V svojih barvnih preigravanjih tako tudi sam iščem tanko mejo med barvo, ki se podreja obliki in barvo, ki prevlada nad obliko. Med barvo, ki se podredi svetlostnim razlikam in barvo, ki jih prekriči.

Toda čeprav barva za človeško zaznavo ni ključnega pomena, pa ima vseeno neizmerno dodano vrednost. Morda je prav zato, ker ni nujno potrebna, pika na i v zaznavi. Zato je barva tudi *komunikacijsko paradoksna*. Ker ima zaznavanje oblik preživetveno funkcijo, igra tudi ključno vlogo v komunikaciji. Komuniciranje z oblikami je enostavno. Nasprotno pa je komuniciranje z barvami izjemno težavno. Barva lahko učinkovito komunicira le, če jo ukroti oblika. Ko je barva del oblike, svojo ekspresivno moč podredi njeni označevalni funkciji (npr. signalne barve v naravi, prometni znaki, zemljevidi, označevanje delov besedila ipd.). Takrat barvo lahko nadzorujemo, si jo zapomnimo, si jo predstavljamo (npr. marelično oranžna, listnato zelena ipd.) in jo tudi simbolno interpretiramo. Toda, ko je ločena od oblike, svojo komunikacijsko sposobnost povsem izgubi. Zamislimo si samo, da bi imeli abecedo v barvah namesto v oblikah. Barva brez oblike postane pomensko neukrotljiva in nepreverljiva ekspresija. Barvnega doživetja, ki človeka tako navdušuje in je zanj tako intimno, človek ne more verificirati z drugimi čuti in posredovati drugemu, zato vselej ostaja le njegovo doživetje. Ne samo, da je barvni svet omejen na ljudi, omejen je celo le na posameznika. Del

čara likovnega ukvarjanja z barvo, ki me navdušuje, je tako tudi to, da ne morem preveriti, kako drugi vidijo in doživljajo barve na moji sliki.

Barva je tudi *logično paradokсна*. V logiki pojav ne more imeti hkrati ene in njej komplementarne, nasprotne lastnosti. Če je barva zelena, ne more biti rdeča. V doživljanju pa je lahko. Vmeša(va)nje barv v druge barve in presevajóče prekrivanje barv druga preko druge pripelje do hkratnega doživljanja komplementarnih barv na istem pojavu, na isti ploskvi, na istem delu papirja. Skozi zeleno preseva rdeča, v modro se (v)meša oranžna. Če ne bi bilo tako, barva v slikarstvu sploh ne bi imela smisla. Če ne bi bilo tako, me barva sploh ne bi zanimala.

Četrtrič, barva je *prostorsko paradokсна*. Barva se v vsakdanjosti podreja obliki in svetlostnim odnosom. Ker ti gradijo realni prostor, se barva podreja tudi prostoru in logiki prostorskih ključev. Ko likovnik barvo loči od oblike in svetlostnih odnosov, jo tako izloči tudi iz prostora in jo splošči. A vendar jo nato vrne v nov likovni prostor. V tem prostoru pa se barva lahko oblikovnim prostorskim odnosom ponovno podredi, lahko pa jih razbija, jim nasprotuje ter prostor prav moteče plošči. Zame zato predstavlja izziv prav to, da iščem in preskakujem mejo med barvo, ki se podreja prostoru in barvo, ki prostor zdrobi.

In petič, barva je *paradokšno ponižna*. Barva sicer s svojo ekspresivno močjo vleče pozornost nase, pa vendar šele, ko je postavljena v kontrast z drugo barvo, zares zaživi. In najbolj zaživi šele ob manjvredni, umazani, slabo nasičeni terciarni barvi. Barva tako zares zasije, ko je skoraj ni več, ko postane skoraj brezbarvna. Terciarna, nepomembna barva takrat postane primarna, najpomembnejša. Zato tudi sam iščem raznobarna sozvočja med barvami in barvami, ki to skoraj niso več.

Jurij Selan